

ความรักใคร่ผูกพัน ปัจจัยสนับสนุนและอุปสรรคต่อความรักใคร่ผูกพัน ของมารดาวัยรุ่นครรภ์แรกที่มีต่อบุตร

ยศวดี อยู่สุข¹

อมราพร สุรการ²

ฐาศุภกร จันประเสริฐ³

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อทำความเข้าใจความรักใคร่ผูกพันที่มารดาวัยรุ่นครรภ์แรกมีต่อบุตร และเพื่อศึกษาปัจจัยสนับสนุน และปัญหา/อุปสรรค ต่อความรักใคร่ผูกพันที่มารดาวัยรุ่นครรภ์แรกที่มีต่อบุตร โดยใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ แบบการศึกษารายกรณี โดยมีผู้เข้าร่วมวิจัย คือมารดาวัยรุ่นครรภ์แรกที่มีประสบการณ์การตั้งครรภ์ ในช่วงอายุระหว่าง 15-19 ปี จำนวน 8 คน ผลการวิจัยพบว่า ความรักใคร่ผูกพันที่มารดาวัยรุ่นครรภ์แรกมีต่อบุตรแบ่งออกเป็น 2 ด้าน คือ 1) ด้านความรู้สึกรักใคร่ผูกพันที่มารดาวัยรุ่นครรภ์แรกมีต่อบุตร 2) ด้านพฤติกรรมที่มารดาวัยรุ่นครรภ์แรกมีต่อบุตร โดยความรู้สึก แบ่งเป็นความรู้สึกในด้านบวก และความรู้สึกในด้านลบต่อการตั้งครรภ์ ในส่วนของพฤติกรรมรักใคร่ผูกพันที่มารดาวัยรุ่นครรภ์แรกมีต่อบุตร ได้แก่ การตอบสนองความต้องการด้านร่างกาย การดูแลเอาใจใส่ด้านอารมณ์จิตใจของบุตร การดูแลให้บุตรรู้สึกมั่นคงปลอดภัย การจัดการอารมณ์ในทางลบของตนเองที่เกิดจากการดูแลบุตร และการแสวงหาข้อมูลความรู้เกี่ยวกับการดูแลบุตร ปัจจัยสนับสนุนการแสดงความรักใคร่ผูกพันของมารดาวัยรุ่นครรภ์แรกต่อบุตร ได้แก่ การได้รับการสนับสนุนด้านอารมณ์จิตใจจากบุคคลใกล้ชิด ได้รับการสนับสนุนด้านข้อมูลข่าวสาร รวมทั้งได้รับการสนับสนุนด้านเศรษฐกิจจากครอบครัว ส่วนปัญหา/อุปสรรคต่อการแสดงความรักใคร่ผูกพัน ได้แก่ ไม่ได้รับการสนับสนุนจากครอบครัว ต้องหารายได้ ไม่ได้ดูแลบุตรด้วยตนเอง

คำสำคัญ: มารดาวัยรุ่นครรภ์แรก, ความรู้สึกรักใคร่ผูกพัน, พฤติกรรมรักใคร่ผูกพัน

¹ นิสิตปริญญาเอก สาขาวิชาการวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ประยุกต์ สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

อีเมล: yypeung@hotmail.com

² ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ประจำบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

³ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ประจำสถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

The Attachment Supportive Factors and Obstacles to the Attachment of a First-time Adolescent Mothers to their children

Yoswadee Yoosuk⁴

Amaraporn Surakarn⁵

Thasuk Junprasert⁶

Abstract

The objective of this research was to understand the attachment of first-time adolescent mothers to their children, supportive factor, and obstacles to showing the attachment. This research was qualitative research with research participants are first-time adolescent mothers who experiences pregnancy between the ages of 15- 19 years, 8 people. The research results found that the attachment of first-time adolescent mothers have with their children is divided into 2 aspects: 1) Feeling of first-time adolescent mothers to their children 2) Behavior of first-time adolescent mothers to their children. The feeling divided into positive feelings and negative feelings about pregnancy. Attachment behaviors that first-time adolescent mothers have with their children include response to the physical needs, taking care of the emotional of their children, caring their children to feel safe and secure, manage their negative feeling caused by childcare and seeking information about childcare. The research results showed that the supportive factors for first-time adolescent mothers' attachment towards their children were: getting emotional support, psychological support from close people, receiving information support including receiving economic support from the family. The problems/obstacles to expressing attachment are not receiving family support and having to earn income, not taking care of children on their own need.

Keywords: First-time Adolescent mothers, Attachment Feeling, Attachment behavior

⁴ Graduate Student, Doctoral Degree in Applied Behavioral Science Research, Behavioral Science Research Institute, Srinakharinwirot University, E-mail: yypeung@hotmail.com

⁵ Assistant Professor at Graduate School, Srinakharinwirot University

⁶ Assistant Professor at Behavioral Science Research Institute, Srinakharinwirot University

บทนำ

การตั้งครรภ์ในวัยรุ่น หรือการเป็น “แม่วัยใส” เป็นปัญหาสังคมที่ได้รับความสนใจ และมีความสำคัญเพิ่มมากขึ้นในปัจจุบัน โดยปัญหาดังกล่าวได้ส่งผลกระทบต่อโครงสร้างในหลายภาคส่วนของสังคม ตั้งแต่ผลกระทบต่อตัวมารดาวัยรุ่น บุตรที่เกิดจากมารดาวัยรุ่น และผลกระทบต่อครอบครัว สุขภาพ เศรษฐกิจ การประกอบอาชีพ และการได้รับการพัฒนาศักยภาพ และส่งผลกระทบต่อภาระงบประมาณของประเทศในภาพรวมในการจัดสวัสดิการ และการให้การดูแลมารดาวัยรุ่นและบุตร ซึ่งนับว่าเป็นกลุ่มเปราะบาง และเป็นกลุ่มที่มีความเสี่ยงอีกด้วย ซึ่งปัจจัยที่เป็นสาเหตุของการตั้งครรภ์ในวัยรุ่นแบ่งได้เป็น 3 ปัจจัย ได้แก่ 1) ปัจจัยทางชีวภาพ คือ การเจริญเจริญเติบโตทางด้านสรีระตั้งแต่อายุน้อย ในขณะที่ยังไม่มีความพร้อมด้านอื่นๆ สาเหตุเนื่องจากอาหารที่ส่งเสริมการเจริญเติบโตของร่างกายและมีมาตรฐานความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น ทำให้ร่างกายเด็กเจริญเติบโตเร็วขึ้นที่เห็นได้ชัด คือ อายุที่ลดลงของเด็กสาวที่เริ่มมีประจำเดือน ประกอบกับพัฒนาการของวุฒิภาวะทางด้านอารมณ์จิตใจที่ยังเจริญเติบโตไม่เต็มที่ ส่งผลต่อการควบคุมอารมณ์ และการแสดงพฤติกรรมของวัยรุ่น (Nielsen, 1991) 2) ปัจจัยทางจิตสังคม ที่ส่งผลกระทบต่อพฤติกรรมเสี่ยงของวัยรุ่น การใช้สารเสพติด การสูบบุหรี่ การดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ เมื่อวัยรุ่นใช้สารดังกล่าวเข้าไปแล้วจะขาดการควบคุมสติ ขาดการยั้งคิด ซึ่งอาจจะทำให้หญิงวัยรุ่นมีพฤติกรรมทางเพศไม่เหมาะสมและเกิดการตั้งครรภ์ขึ้นได้ นอกจากนี้อิทธิพลของสื่อที่สร้างค่านิยมให้วัยรุ่นเกี่ยวกับการมีเพศสัมพันธ์ เป็นเรื่องที่ยอมรับได้ และการนำเสนอเนื้อหาที่มีความล่อแหลมและกระตุ้นให้เกิดพฤติกรรมเลียนแบบ ประกอบกับขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการคุมกำเนิดที่เหมาะสมและมีประสิทธิภาพ ซึ่งการขาดความรู้เรื่องเพศศึกษานั้นนับเป็นสาเหตุหนึ่งที่สำคัญของการตั้งครรภ์ในวัยรุ่น (Rukamnuykit et al, 2013) และ 3) ปัจจัยด้านครอบครัว พบว่าลักษณะของครอบครัวที่ขาดการเอาใจใส่ การใช้ความรุนแรงในครอบครัวพ่อแม่ไม่ค่อยมีเวลาอยู่กับลูก ความสัมพันธ์ที่ห่างเหินของสมาชิกในครอบครัว ทำให้วัยรุ่นขาดที่ปรึกษาและขาดต้นแบบในการประพฤติปฏิบัติที่เหมาะสม (Tiyataithada, 2012; Patklai, 2016) จากสาเหตุและปัจจัยในด้านต่างๆ ส่งผลให้การแสดงบทบาทการเป็นมารดาของวัยรุ่น ไม่สามารถทำได้ อย่างมีประสิทธิภาพเนื่องจากความไม่พร้อม และความขาดพร้อมในหลายปัจจัย ซึ่งส่งผลกระทบต่อบุตรที่เกิดจากมารดาวัยรุ่น การได้รับการเลี้ยงดูจากมารดาวัยรุ่นซึ่งยังขาดความพร้อม ขาดประสบการณ์และไม่ได้รับการสนับสนุนที่เพียงพอ ย่อมส่งผลกระทบต่อพัฒนาการทางด้านร่างกาย อารมณ์/จิตใจ และพัฒนาการทางสังคมของบุตรที่เกิดจากมารดาวัยรุ่น

ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะทำความเข้าใจความรักใคร่ผูกพันของมารดาวัยรุ่นครั้งแรกต่อบุตร รวมถึงปัจจัยสนับสนุน ปัญหา/อุปสรรคต่อการแสดงความรักใคร่ผูกพัน โดยวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูลด้วยระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ ภายในแนวคิดทฤษฎีความรักใคร่ผูกพัน (Attachment Theory) ของ จอห์น โบลบี (Bowlby, 1969) ที่ได้อธิบายถึงความรักใคร่ผูกพัน ว่าเป็นลักษณะของความสัมพันธ์ระหว่างทารกและผู้ดูแล ซึ่งมีความเฉพาะเจาะจง และมีขอบเขต ที่ทำให้ทารกเกิดความรู้สึกปลอดภัย มั่นคง และได้รับการปกป้องคุ้มครอง และมีปฏิสัมพันธ์ตอบสนองซึ่งกันและกัน เป็นสายสัมพันธ์ทางอารมณ์ที่ส่งผลให้ทารกเจริญเติบโตขึ้นเป็นผู้ที่มีความมั่นคงทางอารมณ์ มีบุคลิกภาพที่เหมาะสม สามารถทำงานและอยู่ร่วมในสังคมกับผู้อื่นได้ ซึ่งประสบการณ์การได้รับความรักใคร่ผูกพันและสัมพันธ์ภาพระหว่างทารกและผู้ดูแล มีความสำคัญและส่งผลอย่างยิ่งต่อพัฒนาการและพฤติกรรมของมนุษย์ โดยองค์ประกอบของความรักใคร่ผูกพันประกอบไปด้วย 1. Proximity Maintenance ความต้องการที่จะอยู่ใกล้กับบุคคลที่รู้สึกผูกพัน 2. Safe Heaven ความต้องการบุคคลที่มีความผูกพัน และเป็นที่พักพิงได้ เมื่อเผชิญความกลัว หรืออันตราย 3. Secure base ความต้องการความผูกพันกับบุคคลที่เป็นเสมือนฐานราก ที่พึ่งพิง ที่มีความมั่นคง

ปลอดภัย เพื่อให้ทารกเกิดความมั่นใจที่จะสำรวจสิ่งต่างๆ รอบตัว และ 4. Separation Distress ความกังวลใจเมื่อต้องแยกจากบุคคลที่มีความผูกพัน ซึ่งเป็นสิ่งที่มีความจำเป็นที่ผู้ที่เป็นมารดาหรือผู้เลี้ยงดูจะต้องทราบถึงรายละเอียดและความสำคัญของการพัฒนาความรักใคร่ผูกพันให้เกิดขึ้นกับบุตร นอกจากนี้ ในการศึกษาครั้งนี้ยังต้องการศึกษาถึงปัจจัยสนับสนุนทางสังคม เนื่องจากการตั้งครรภ์ในวัยรุ่นนับเป็นวิกฤติการณ์ที่มารดาวัยรุ่นต้องเผชิญกับผลกระทบในด้านต่างๆ อาทิ ความเครียดอันเกิดจากการเปลี่ยนแปลงด้านร่างกาย จิตใจ และสังคม ซึ่งมารดาวัยรุ่นต้องปรับตัวต่อความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น ซึ่งพฤติกรรมการตอบสนองของมารดาวัยรุ่นนั้นจะเป็นไปในทิศทางบวกหรือไม่นั้น ขึ้นอยู่กับปัจจัยหลายประการ ในงานวิจัยนี้ได้ศึกษาถึงผลของการได้รับการสนับสนุนทางสังคมของมารดาวัยรุ่น ตามแนวคิดทฤษฎีของเฮาส์ (House, 1981) ที่อธิบายถึงการสนับสนุนทางสังคม ว่าเป็นปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคลประกอบด้วย ความรักใคร่ห่วงใย ความไว้วางใจ ความช่วยเหลือด้านการเงิน สิ่งของ แรงงาน การให้ข้อมูลข่าวสาร ตลอดจนการให้ข้อมูลป้อนกลับและข้อมูลเพื่อการเรียนรู้และประเมินตนเอง ทั้งนี้เพื่อให้เกิดความเข้าใจที่มาของการแสดงพฤติกรรมความรักใคร่ผูกพันที่มารดาวัยรุ่นครรภ์แรกมีต่อบุตร ซึ่งการทำความเข้าใจเกี่ยวกับเรื่องดังกล่าวนี้ จะเป็นองค์ความรู้สำคัญในการนำไปพัฒนาต่อยอดให้เกิดนวัตกรรมในการทำงานเพื่อให้ความช่วยเหลือแก่มารดาวัยรุ่นและครอบครัวที่มีประสิทธิภาพ และตรงกับความต้องการและข้อจำกัด และเพื่อพัฒนาจุดแข็ง เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่มารดาวัยรุ่นและครอบครัว

วัตถุประสงค์การวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อทำความเข้าใจความรักใคร่ผูกพันที่มารดาวัยรุ่นครรภ์แรกมีต่อบุตร และเพื่อศึกษาปัจจัยสนับสนุน และปัญหา/อุปสรรค ต่อความรักใคร่ผูกพันที่มารดาวัยรุ่นครรภ์แรกมีต่อบุตร

วิธีการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการทำความเข้าใจความรักใคร่ผูกพันที่มารดาวัยรุ่นครรภ์แรกมีต่อบุตร ศึกษาโดยใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ รูปแบบวิธีการศึกษาเฉพาะกรณี (Case Study Approach) จากผู้เข้าร่วมการวิจัยที่มีประสบการณ์การตั้งครรภ์ในช่วงวัยรุ่นอายุระหว่าง 15-19 ปี จำนวนทั้งสิ้น 8 คน โดยการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) การวิเคราะห์ข้อมูล กระทำด้วยการจัดระเบียบข้อมูลด้วยการให้รหัสข้อมูล (Coding) และการให้นิยามของรหัส การอ่านข้อมูลเพื่อให้รหัส เพื่อนำมาจัดกลุ่มข้อมูลตามแนวทางที่เป็นประเด็นของหัวข้อการวิเคราะห์ (Theme)

การพิทักษ์สิทธิผู้ให้ข้อมูล ผู้วิจัยเสนอโครงการวิจัยเพื่อรับการพิจารณาจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ และได้รับหนังสือรับรองจากคณะกรรมการจริยธรรมสำหรับพิจารณาโครงการวิจัยที่ทำในมนุษย์มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ รหัสโครงการ SWUEC 357/61 โดยการวิจัยครั้งนี้ก่อนที่จะดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล จะมีการชี้แจงข้อมูลแก่ผู้ให้ข้อมูลที่มีความพร้อม และยินดีที่จะให้ข้อมูลด้วยความสมัครใจ ซึ่งข้อมูลที่ถูกให้ข้อมูลได้ให้แก่ผู้วิจัยจะถูกเก็บเป็นความลับ ไม่มีการเชื่อมโยงหรือระบุตัวตนของผู้ให้ข้อมูลแต่อย่างใด รวมถึงการนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล สรุป และอภิปรายผล จะเป็นการนำเสนอในภาพรวมเพียงเท่านั้น

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยนำเสนอเป็น 3 ตอน ได้แก่ ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้ข้อมูลหลัก ตอนที่ 2 ความรู้สึกและพฤติกรรมการแสดงความรักใคร่ผูกพันที่มารดาวัยรุ่นครรภ์แรกมีต่อบุตร และตอนที่ 3 ปัจจัยสนับสนุนและปัญหา/อุปสรรคต่อการแสดงความรักใคร่ผูกพันของมารดาวัยรุ่นครรภ์แรกต่อบุตร

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้ข้อมูลหลัก

จากการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยการสัมภาษณ์หญิงที่เคยมีประสบการณ์เป็นมารดาวัยรุ่น และหญิงที่เป็นมารดาวัยรุ่นในปัจจุบัน รวมทั้งหมด 8 คน มีอายุเฉลี่ยระหว่าง 16-25 ปี ซึ่งตั้งครรภ์อยู่ในช่วงอายุระหว่าง 15-18 ปี และมีระดับการศึกษาาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพจำนวน 7 คน และ 1 คน กำลังศึกษาอยู่ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น อาชีพของผู้ให้ข้อมูลหลักจำนวน 6 คน คือ อาชีพรับจ้างบริษัท ร้านค้าต่างๆ ว่างงาน 1 คน กำลังศึกษาอยู่ 1 คน ดังตาราง

ตารางที่ 1 แสดงข้อมูลทั่วไปของผู้ให้ข้อมูลหลัก

ลำดับ	นามสมมติ	อายุปัจจุบัน	อายุขณะที่ตั้งครรภ์	อายุบุตร	อาชีพ	ระดับการศึกษา
1	ชมพู่	22 ปี	18 ปี	4 ปี	รับจ้าง	ปวช.
2	แอปเปิ้ล	24 ปี	18 ปี	6 ปี	รับจ้าง	ปวช.
3	เชอรี่	25 ปี	17 ปี	8 ปี	รับจ้าง	ปวช.
4	กล้วย	21 ปี	18 ปี	3 ปี	รับจ้าง	ปวช.
5	ส้ม	16 ปี	15 ปี	3 เดือน	นักเรียน	มัธยมศึกษาปีที่ 2
6	องุ่น	17 ปี	16 ปี	11เดือน	รับจ้าง	ปวช.
7	มะพร้าว	19 ปี	18 ปี	9 เดือน	ว่างงาน	ปวช.
8	ส้มโอ	19 ปี	18 ปี	6 เดือน	รับจ้าง	ปวช.

ตอนที่ 2 ความรู้สึกและพฤติกรรมการแสดงความรักใคร่ผูกพันที่มารดาวัยรุ่นครรภ์แรกมีต่อบุตร

ผลการวิเคราะห์แบ่งความรักใคร่ผูกพันออกเป็น 2 ด้าน คือ 1) ด้านความรู้สึกรักใคร่ผูกพันที่มารดาวัยรุ่นครรภ์แรกมีต่อบุตร 2)ด้านพฤติกรรมที่มารดาวัยรุ่นครรภ์แรกมีต่อบุตร ดังรายละเอียดต่อไปนี้

2.1 ความรู้สึกรักใคร่ผูกพันที่มารดาวัยรุ่นมีต่อบุตร หมายถึง สายสัมพันธ์ทางอารมณ์ระหว่างมารดาวัยรุ่นครรภ์แรกต่อบุตร ความรู้สึกเมื่อรู้ว่าตนเองตั้งครรภ์ ความรู้สึกที่ตนเองกำลังจะมีบุตร และความรู้สึกต่อบุตรเมื่อคลอดบุตรออกมา ประกอบไปด้วยความรู้สึก 2 ด้าน ได้แก่ ความรู้สึกด้านบวก และความรู้สึกด้านลบ ดังรายละเอียดต่อไปนี้

2.1.1 ความรู้สึกด้านบวก

ความรู้สึกด้านบวกต่อการตั้งครรภ์ เป็นสายสัมพันธ์ทางอารมณ์ในด้านบวกที่มารดาวัยรุ่นครรภ์แรกมีต่อบุตร ความรู้สึกยินดีที่รู้ว่าตนเองจะมีบุตร ความรู้สึกยอมรับการตั้งครรภ์ แม้ว่าการตั้งครรภ์ที่เกิดขึ้นในสถานะที่มารดาวัยรุ่นยังไม่มีความพร้อมเท่าที่ควร ได้แก่ความรู้สึกดังต่อไปนี้

2.1.1.1 ไม่เสียใจแม้ตั้งครรภ์เมื่อไม่พร้อม ผลการศึกษาพบว่า ความรู้สึกของมารดาวัยรุ่นต่อการตั้งครรภ์เป็นไปในทิศทางบวก กล่าวคือ ไม่ต้องการที่จะยุติการตั้งครรภ์ และมีความตั้งใจที่จะตั้งครรภ์ต่อไป ต้องการรับผิดชอบต่อการตั้งครรภ์นั้น เป็นความรู้สึกผูกพันกับบุตรตั้งแต่มารดาวัยรุ่นรู้ถึงการ

มีอยู่ของบุตรในครรภ์ “ก็เป็นความรู้สึกในแง่บวก ก็หนูก็ไม่ได้เสียใจที่รู้ว่าตั้งท้อง ถึงแม้ว่าจะไม่ได้พร้อมที่จะมีครอบครัวขนาดนั้น” (ชมพู่) มารดาวัยรุ่นสามารถบอกเล่าความรู้สึกที่มีต่อบุตรของตนเองได้อย่างชัดเจน เป็นความรู้สึกในทางบวก เป็นความรู้สึกรัก และผูกพัน เมื่อได้เห็นหน้าบุตร เป็นสายสัมพันธ์ระหว่างมารดาวัยรุ่นที่มีความต่อเนื่องตั้งแต่บุตรอยู่ในครรภ์ ส่งผลในทางบวกทั้งต่อมารดาวัยรุ่น ที่เกิดความรู้สึกภาคภูมิใจที่ได้ให้กำเนิดบุตร เมื่อเกิดความรู้สึกรักและผูกพัน ทำให้มารดาวัยรุ่นต้องการเลี้ยงดูบุตรด้วยตนเอง ส่งผลดีต่อบุตร ที่จะได้รับความรัก ความเอาใจใส่ และได้รับการตอบสนองจากมารดา “แล้วยิ่งหนูมาคิดว่า เออ...คลอออกมาแล้ว ลูกเราจะน่ารักอะ หลงรักเลยอะ คือแบบ...หนูรู้สึกผิดกับตัวเองมากเลยนะที่ ที่มีแวบนิ่งที่แบบเราคิดจะเอาเขาออกอะ” (แอปเปิ้ล)

รู้สึกยินดี ดีใจ ที่รู้ว่าตนเองตั้งครรภ์ มีความพร้อมทางด้านจิตใจที่จะเป็นมารดา และต้องการเลี้ยงดูบุตร ถึงแม้จะมีความกังวลอยู่บ้างว่าตนเองยังอยู่ในช่วงวัยรุ่น ยังไม่มีความมั่นคงในชีวิตมากเพียงพอที่จะสามารถดูแลบุตรได้ แต่ยังคงต้องการที่จะมีบุตร จึงมีความรู้สึกยินดี เกิดความรู้สึกรักใคร่ผูกพันต่อบุตรตั้งแต่ทราบว่าตนเองตั้งครรภ์ “ดีใจมากค่ะ ตั้งใจมีค่ะ ไม่ได้พลาดหรือว่าจะไรค่ะ บวกกับเรารักเด็ก แล้วก็เหงาด้วย เพราะว่าแม่ปล่อยมานานแล้วแม่ก็ยังไม่มื๋อง” (อ๋อง) ความรู้สึกภูมิใจที่ได้เป็นมารดาของมารดาวัยรุ่นครรภ์แรก ความยากลำบากในการอุ้มท้อง และการดูแลครรภ์ จนถึงการให้กำเนิดบุตรอย่างปลอดภัย เกิดความรู้สึกภูมิใจ แสดงให้เห็นถึงสายสัมพันธ์ทางอารมณ์ที่มารดาวัยรุ่นครรภ์แรกมีต่อบุตร แสดงถึงการยอมรับตนเอง และการยอมรับบุตรที่คลอดออกมา “แล้วพอเราคลอดออกมาคือตอนที่ท้องก็อยากเห็นหน้าลูก พอคลอดออกมาได้เห็นหน้าลูกอย่างนี้ มันเป็นความรู้สึกแบบภูมิใจ ทำให้เขาเกิดออกมาได้ มันเป็นความภูมิใจที่สูงที่สุดแล้วในชีวิต” (ส้ม)

2.1.1.2 รู้สึกเชื่อมั่นในตนเองว่าสามารถผ่านพ้นปัญหา

รู้สึกเชื่อมั่นในตนเองว่าสามารถผ่านพ้นปัญหา ในที่นี้ หมายถึง การที่มารดาวัยรุ่นมีความรู้สึกมั่นใจในตนเอง มีความเชื่อมั่นว่าจะสามารถก้าวผ่านพ้นปัญหาและวิกฤติจากการตั้งครรภ์ที่ไม่ได้วางแผน แม้ว่าการตั้งครรภ์ในวัยรุ่นนับเป็นวิกฤติที่มารดาวัยรุ่นครรภ์แรกต้องเผชิญกับความเปลี่ยนแปลงทั้งด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ เศรษฐกิจ สังคม การยอมรับจากครอบครัว ผลการศึกษาพบว่า มารดาวัยรุ่นที่ทราบว่าตนเองตั้งครรภ์ มีความรู้สึกเชื่อมั่นในตนเอง รวมทั้งเชื่อมั่นในครอบครัวที่จะให้การสนับสนุน ให้ความช่วยเหลือ ให้ตนเองสามารถผ่านพ้นวิกฤติได้ และมีความเชื่อมั่นว่าตนเองสามารถทำหน้าที่มารดาให้แก่บุตรของตนเองได้ จึงมีความตั้งใจที่จะตั้งครรภ์ต่อ เป็นความรักใคร่ผูกพันที่มารดาวัยรุ่นมีต่อบุตรตั้งแต่อยู่ในครรภ์ และเป็นแรงผลักดันในการตัดสินใจและการวางแผนการเลี้ยงดูบุตรของมารดาวัยรุ่น “ก็กลัว แต่ก็คิดว่ายังไงมันก็ต้องผ่านไป...คิดว่ากลัวแต่ว่า เราก็เลือกที่จะบอกคนที่เราแบบมันใจที่จะบอก สามารถช่วยเหลือได้” (ส้ม) “ตอนนั้นหนูไม่เชื่อใครเลยหนูเชื่อคำตัวเอง ก็แค่แนะนำว่าถ้าเราอยากเอาไว้ก็แล้วแต่เราถ้าเราคิดว่าเราจะเลี้ยงได้” (ส้มโอ)

2.1.2 ความรู้สึกด้านลบ

ความรู้สึกด้านลบของมารดาวัยรุ่นครรภ์แรกต่อบุตร หมายถึง ความรู้สึกลบต่อตนเอง ความรู้สึกในด้านลบต่อการตั้งครรภ์ จากการตั้งครรภ์ที่ไม่ได้วางแผนไว้ล่วงหน้า ทำให้เกิดความรู้สึกในด้านลบ

2.1.2.1 เสียหายโอกาสในการใช้ชีวิตช่วงวัยรุ่น พบว่าความรู้สึกในทางลบที่เกิดขึ้นต่อการตั้งครรภ์ของมารดาวัยรุ่น มีสาเหตุมาจากความรู้สึกเสียหายโอกาสที่จะได้ทำสิ่งที่ตั้งใจ มารดาวัยรุ่นยังคงเสียหาย เกรงว่าจะเสียโอกาสในการได้ใช้ชีวิตอย่างที่ตนเองต้องการ หรือเคยได้ปฏิบัติมา รู้สึกว่าการตั้งครรภ์ การต้องรับบทบาทมารดา การเลี้ยงดูบุตร เป็นสิ่งที่ขัดขวางไม่ให้อาจทำกิจกรรมหรือการใช้ชีวิตตามวัยได้ “หนูคิดลบหลายอย่าง เพราะว่าหนูกลัว หนูกลัวว่าแบบ...ไม่ใช่ว่าหนูกลัวว่าจะเลี้ยงเขาไม่ได้นะ

คะ แต่หนูกลัวว่าแบบ คือหนูยังอยากสนุกอยู่ คือยังอยากทำอะไรที่เรายังไม่ได้ทำอีกหลายๆ อย่างอะคะ” (แอปเปิ้ล) และพบว่ามารดาวัยรุ่นเมื่อทราบว่าตนเองตั้งครรภ์ในช่วงที่กำลังศึกษาอยู่ เกิดความรู้สึก ตกใจ เสียใจ ท้อแท้ และเกิดความเครียด การตั้งครรภ์อาจเป็นอุปสรรคหรือเป็นสาเหตุให้มารดาวัยรุ่นต้องออกจาก ระบบการศึกษาภาคกลางคัน มีผลต่ออนาคต และแผนในชีวิตของมารดาวัยรุ่นเอง เกิดเป็นความรู้สึกในทางลบเมื่อทราบว่าตนเองตั้งครรภ์ “กำลังเรียนอยู่ก็ เสียใจคะ เพราะว่า...อ่า ตอนนั้นหนูเรียนอยู่ ปวช. ปี 1 คะ เพราะว่า หนูเรียนช้า เพิ่งสอบไป ยังไม่พร้อมด้วยคะ ก็ยังไม่อยากมีอะไรแบบนี้” (เชอรี่)

2.1.2.2 รู้สึกกังวลใจที่ต้องปิดบังเรื่องการตั้งครรภ์ ผลการศึกษาพบว่า การที่มารดาวัยรุ่นครรภ์แรกเกิดความเครียด และกังวลใจที่ต้องปิดบังเรื่องการตั้งครรภ์ ในช่วงเวลาที่ยังไม่สามารถเปิดเผยเรื่องการตั้งครรภ์ ส่งผลให้มารดาวัยรุ่นเกิดความเครียด ที่ต้องปิดบัง และหาทางแก้ไขปัญหาด้วยตนเอง ส่งผลให้เกิดความรู้สึกในด้านลบเมื่อไม่สามารถเปิดเผยความจริง “เพราะครั้งแรกที่เราารู้สึกว่าเราเสียใจ พอเรารู้ว่าเราท้องตอนแรกมันก็จิตวิตกไปแล้วว่าจะทำยังไงดีตอนนั้นคือไม่กล้าบอกใครเลย ตอนแรกคือเครียดมาก” (ส้มโอ) และการตั้งครรภ์ของมารดาวัยรุ่น ส่งผลให้เกิดความรู้สึกในทางลบทั้งความรู้สึกที่เกิดขึ้นกับตนเอง และความรู้สึกผิดต่อครอบครัว บิดา-มารดา เสียใจและรู้สึกผิดที่ทำให้ครอบครัวและคนที่รักตนเองต้องผิดหวัง ทำให้เกิดความกังวลใจ และหวังใยความรู้สึกของบิดา-มารดา รวมถึงครอบครัว “อ๊อ้ย ตอนแรกแม่ก็ตกใจ เหมือนกันคะ เพราะว่าตอนนั้น มันไม่มี...เขารับไม่ได้ เขาก็ตกใจ เพราะว่าเราก็เรียนอยู่ด้วยตอนนั้น” (มะปราง)

2.2 พฤติกรรมรักใคร่ผูกพันของมารดาวัยรุ่นครรภ์แรกที่มีต่อบุตร

พฤติกรรมรักใคร่ผูกพันที่มารดาวัยรุ่นแสดงออกต่อบุตร หมายถึง การแสดงพฤติกรรมเพื่อตอบสนองความต้องการด้านร่างกาย การดูแลเอาใจใส่ด้านอารมณ์จิตใจของบุตร การดูแลให้บุตรรู้สึกมั่นคงปลอดภัย การจัดการอารมณ์ในทางลบของตนเองที่เกิดจากการดูแลบุตร รวมถึงการแสวงหาข้อมูลความรู้เกี่ยวกับวิธีการดูแลบุตร

2.2.1 การตอบสนองความต้องการด้านร่างกาย

การตอบสนองความต้องการด้านร่างกาย หมายถึง การแสดงออกของมารดาวัยรุ่นเพื่อให้การตอบสนองทางด้านร่างกายต่อบุตร ได้แก่ การเข้าใจความหมายของท่าทางของบุตรและให้การตอบสนองต่อบุตรได้ ซึ่งแสดงออกผ่านการดูแลกิจวัตรประจำวันของบุตรด้วยตนเอง รู้ว่าบุตรต้องการขับถ่าย รู้ว่าบุตรไม่สบายตัวต้องการการดูแล รู้ว่าบุตรต้องการนอนพักผ่อน รวมถึงการจัดสรรเวลาในการให้การดูแลบุตร การให้ความสำคัญกับการจัดเวลาในการดูแลเลี้ยงดูบุตรมากกว่าการทำกิจกรรมอื่น พบว่ามารดาวัยรุ่นมีความต้องการเลี้ยงดูบุตรด้วยตนเองหลังจากที่คลอดบุตร ตระหนักว่าการพัฒนาความรักใคร่ผูกพันในช่วงเริ่มแรกของชีวิต เป็นสิ่งที่มีความสำคัญ จึงเลือกที่จะเลี้ยงดูบุตรด้วยตนเอง ต้องการใกล้ชิด ต้องการให้การดูแล ให้ความรักความอบอุ่น ไม่ต้องการให้บุตรรู้สึกว่าถูกละเลยทอดทิ้ง การให้การยอมรับ ไม่ปฏิเสธการเลี้ยงดู และเห็นถึงความสำคัญของการดูแลบุตรด้วยตนเอง “คือเรามันก็แบบ อยากเลี้ยงเองมากกว่า ไม่ได้อยากให้ใครเลี้ยง คือเราอยากใช้เวลาช่วงแรกๆ อะคะ อยู่กับเขาก่อน แล้วพอ ตอนเขาเริ่มโตแล้วเราก็ค่อยออกไปหางานทำ” (มะปราง) รวมทั้งมารดาวัยรุ่นมีความเข้าใจว่าการเลี้ยงดูบุตรด้วยตนเอง ช่วยพัฒนาความผูกพัน ความใกล้ชิดระหว่างมารดาต่อบุตร ทำให้บุตรเกิดความรู้สึกอบอุ่น สร้างสายสัมพันธ์ระหว่างมารดาต่อบุตร “คือเราแบบอยากเลี้ยงเองมากกว่า มันรู้สึกผูกพันกับเขา ก็คือ ก็เลี้ยงเขาเอง ให้กินนมตัวเองอะไรแบบนี้ มันรู้สึกผูกพันแล้วก็อบอุ่นกับเขามากกว่า” (มะปราง)

และพบว่ามารดาวัยรุ่นครรภ์แรกให้ความสำคัญกับการดูแลกิจวัตรประจำวันของบุตรด้วยตนเอง คือ การดูแลให้การตอบสนองความต้องการด้านร่างกายให้แก่บุตร การให้นม การทำความสะอาดร่างกาย เล่น

สื่อสาร พูดคุยกับบุตร มารดาวัยรุ่นครั้งแรกผู้ให้ข้อมูลทุกราย สามารถบอกเล่ากิจวัตรประจำวันที่ตนเองให้การดูแลบุตร แสดงถึงความทุ่มเท การใส่ใจ ให้การดูแลอย่างใกล้ชิด แม้ว่าจะต้องเผชิญกับความเหน็ดเหนื่อยที่ต้องดูแลบุตรอย่างใกล้ชิดเพียงลำพัง “ก็ตอนเช้าเลย น่องจะตื่นเป็นเวลาตื่นตอนประมาณ 7.30 น่องเค้าก็จะร้องหิวนม เราก็ให้กินนมพอกินนมเสร็จปุ๊บ น่องเค้าก็จะนอนเล่น น่องเป็นคนที่นอนเล่นได้ แล้วเราก็จะไปอาบน้ำแล้วก็ฝากคนในห้องดูแป็บนึงว่าพี่ไปอาบน้ำนะ และที่นี้กลับมาที่จัดของเอาลูกมานอนตรงที่เค้าให้เลี้ยงลูก แล้วน่องเค้าก็นอนเล่น ส่วนมากน่องเค้าก็จะนอนเล่น ไม่ค่อยร้อง น่องแบบเลี้ยงง่าย ก็พอน่องนอนหลับ 2 ชม. ครึ่งน่องเค้าก็จะหิวนม เราก็จะให้กินนม พอประมาณ 10.30 เราก็อาบน้ำสระผมให้น่อง เปลี่ยนแพมเพิร์ส จะเปลี่ยนทุก 3 ชม.” (ส้ม)

2.2.2 การดูแลเอาใจใส่ด้านอารมณ์จิตใจของบุตร

การดูแลเอาใจใส่ด้านอารมณ์จิตใจของบุตร หมายถึง มารดาวัยรุ่นสามารถตอบสนองความต้องการด้านอารมณ์จิตใจของบุตร สังเกตอารมณ์และมีพฤติกรรมการตอบสนองต่ออารมณ์ทางลบของบุตรได้ โดยแสดงออกผ่านการเข้าใจอารมณ์ของบุตร และมีวิถีจัดการอารมณ์ในทางลบของบุตร ด้วยการสำรวจว่าบุตรเจ็บป่วยหรือต้องการช่วย ใช่วิธีเบี่ยงเบนความสนใจเมื่อบุตรมีอารมณ์ในทางลบ และใช้การปลอบโยนด้วยสัมผัส โอบกอด ผลการศึกษาพบว่า มารดาวัยรุ่นมีความเข้าใจอารมณ์ของบุตร และสามารถให้การตอบสนอง และมีวิถีจัดการอารมณ์ในทางลบของบุตรได้ “ก็อุ้มคะ อุ้มเล่นกับเขาคะ หรือไม่ถ้าเขาไม่หยุดร้อง ก็ต้องดูว่าเขาเป็นอะไรหรือเปล่า บางทีเขาปวดท้อง ท้องอืด ถ่ายไม่ออกยังงี้จะคะ ถ้าเขาร้องมาก...ก็มันดูอบอุ่นดีคะ เขาจะได้ไม่รู้สึกลัวว่าเขาไม่มีใคร เขาอาจจะต้องการให้เราอุ้มอะไรแบบนี้คะ” (เชอรี่) / “เวลาลูกหนูร้องให้ หนูจะพยายามเรียกร้องความสนใจ ให้เขาลืมสิ่งที่เขากร้องอยู่หรือไม่ก็พาเขาเดินเล่นให้เขาหายร้องประมาณนี้คะ...ก็กอดคะแล้วก็โอ้ ถ้าเราโอ้แล้วเขายังไม่หยุดร้อง เราก็จะชวนเขาเล่นชวนเขาคุย” (ส้มโอ)

2.2.3 สร้างความรู้สึกมั่นคงปลอดภัยให้แก่บุตร ผลการศึกษาพบว่า มารดาวัยรุ่นแสดงปฏิสัมพันธ์ต่อบุตรด้วยการสังเกตอาการปฏิกิริยา และมีวิถีการทำให้บุตรสงบลง ด้วยการสัมผัส โอบกอด ปลอบโยน การสื่อสาร การเบี่ยงเบนความสนใจ เพื่อปลอบประโลมให้บุตรรู้สึกผ่อนคลาย แสดงให้เห็นถึงความรักใคร่ผูกพันระหว่างมารดาวัยรุ่นต่อบุตร โดยไม่ปล่อยปละละเลย ให้บุตรมีอารมณ์ในทางลบ “เหมือนแบบว่าเค้าอยู่กับเรา คือกอดไว้ก่อนนะ เหมือนแบบว่า เค้าจะทำให้แบบว่า เออ เนี่ยเรากอดกันอยู่นะ แล้วก็จะไม่ทิ้งนะ อะไรแบบนี้ คือแบบจะไม่หนีไปไหนนะ แบบเราอยู่ตรงนี้นะ” (กล้วย) / “หนูไม่เคยเลย ไม่เคยทิ้งลูกเลยที่ไม่มีใคร หนูยังเอาลูกใส่กะละมังเข้าห้องน้ำด้วยเลย” (เชอรี่)

2.2.4 การจัดการอารมณ์ในทางลบของตนเองที่เกิดจากการดูแลบุตร

การจัดการอารมณ์ในทางลบของตนเองที่เกิดจากการดูแลบุตร ในที่นี้ หมายถึง การที่มารดาวัยรุ่นมีการเตรียมความพร้อม การจัดการอารมณ์ความรู้สึกของตนเอง เพื่อให้มีความพร้อมในการดูแลบุตร ซึ่งการเลี้ยงดูบุตรในวัยทารกโดยภาวะที่ยังไม่มีความพร้อม และไม่มีประสบการณ์ ย่อมมีผลกระทบต่อภาวะอารมณ์จิตใจของมารดาวัยรุ่น ผลการศึกษาพบว่า มารดาวัยรุ่นมีวิถีจัดการอารมณ์ในทางลบของตนเอง ด้วยการจัดการอารมณ์ การให้ความสำคัญกับบุตร โดยไม่นึกถึงสิ่งที่รบกวนจิตใจ การพยายามแยกแยะอารมณ์ที่ไม่พร้อม กับสิ่งที่ต้องปฏิบัติตรงหน้าคือการให้การดูแลบุตร การทำกิจกรรมอย่างอื่นเพื่อให้ตนเองคลายความรู้สึกเครียด หรือความรู้สึกกังวล เพื่อให้ตนเองสามารถให้การดูแลบุตรของตนเองต่อไปได้ ซึ่งการจัดการอารมณ์ในทางลบของตนเองนี้ เป็นการเตรียมความพร้อมให้ตนเองมีพฤติกรรมการดูแลบุตรที่มีความเหมาะสม “เหนื่อยแค่ไหน ไม่สบายตัวยังไง ก็คือเลือกลูกไว้ก่อน...พยายามไม่โฟกัสเรื่องที่เครียด หนูเป็นประเภทที่ว่าถ้ามีเรื่องเครียดมากๆ ก็จะไม่คิดไม่ได้ คิดไม่ออก ก็ช่างมัน things มันไว้ แล้วก็กลับมาดูแลลูกดีกว่า อยากจะผลักรเรื่องเครียด วางมันไว้ไกลๆ สบายใจเมื่อไหร่ ค่อยกลับไปคิดมัน” (ชมพู) / “วิธีการของหนูหอคะ อย่าง

แรกเลยคือหนูต้องไปหาลงอะไรซักอย่างหนึ่ง ให้มันหายเหนื่อย หายเครียด หนูก็ไปลงงานบ้าน เอาให้เหนื่อยไปเลย อาบน้ำแล้วก็จะได้สดชื่น ให้มันล้าไปเลยยังงี้ ล้างขวดนม ต้มขวดนม ต้มแล้วต้มอีกยั้ง ตากผ้าแล้วตากผ้าอีก เช็ด ถู กวาด เก็บห้อง ต้องหาวิธีให้เราออกแรงให้มันหายเหนื่อย หายเครียด ให้เราเหนื่อยล้าเรื่องตรงนั้นไป” (แอปเปิ้ล)

2.2.5 แสวงหาข้อมูลความรู้เกี่ยวกับการดูแลบุตร

การแสวงหาข้อมูลความรู้เกี่ยวกับการดูแลบุตร หมายถึง การที่มารดาวัยรุ่นครุฑมีความใส่ใจในการแสวงหาข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อการดูแลบุตร ทั้งจากบุคคลในครอบครัว คนใกล้ชิด ข้อมูลความรู้จากช่องทางอินเทอร์เน็ต ผลการศึกษาพบว่ามารดาวัยรุ่นได้แสวงหาข้อมูลจากแหล่งต่างๆ พร้อมทั้งจดจำความรู้ที่ได้รับมาปรับใช้กับการให้การดูแลบุตร ซึ่งความสนใจ ใส่ใจแสวงหาข้อมูลจากแหล่งต่างๆ นี้เอง แสดงให้เห็นถึงความพยายามในการที่จะปฏิบัติตามบทบาทมารดาได้อย่างเหมาะสม เป็นพฤติกรรมมารดาที่มารดาวัยรุ่นแสดงออกต่อบุตรในทางอ้อม “เพราะหนูก็เต็มทีกับเขาที่สุด หาข้อมูลอะไรเรียบร้อย ถามผู้ใหญ่อะไรแบบนี้...ก็ถ้าเขาเป็นอะไร ไม่สบายไร้ หนูก็จะโทร. ถามข้อมูลจากคนที่เขาเคยเลี้ยงเด็กอะ” (เชอรี่) / “เราได้ว่าเราว่าเรารู้เรื่องตั้งแต่เขาอยู่ในท้อง เขารู้เรื่องตั้งแต่เขาเป็นเด็กอ่อน เป็นก้อนเลือด หมอจะพูดประจำว่า พุดกับเขาแค่ประโยคเดียว แต่ความรู้สึกเนี่ยะ จะติดกับเขาไปยันโต มันคือความจริง คำแรก คือคำแรกที่หนูพุดกับลูกทุกวัน หนูจะพุดว่า แม่รักหนูนะ แม่รักหนูนะ อย่างเนี่ยะ” (แอปเปิ้ล)

ตอนที่ 3 ปัจจัยสนับสนุน และปัญหา/อุปสรรคต่อการแสดงความรักใคร่ผูกพันของมารดาวัยรุ่นครุฑแรกต่อบุตร

3.1 ปัจจัยสนับสนุนการแสดงความรักใคร่ผูกพันของมารดาวัยรุ่นครุฑแรกต่อบุตร หมายถึง การได้รับการสนับสนุนด้านอารมณ์จิตใจ การได้รับการสนับสนุนด้านข้อมูลข่าวสาร และการได้รับการสนับสนุนด้านเศรษฐกิจ จากครอบครัวและบุคคลใกล้ชิด ส่งผลให้มารดาวัยรุ่นสามารถก้าวผ่านวิกฤติ และสามารถพัฒนาบทบาทความเป็นมารดาของตนเองได้อย่างมีศักยภาพมากยิ่งขึ้น

3.1.1 การได้รับการสนับสนุนด้านอารมณ์จิตใจ ผลการศึกษาพบว่า มารดาวัยรุ่นได้รับการสนับสนุนด้านอารมณ์จิตใจจากมารดา จากสามี จากเพื่อนร่วมงาน ญาติพี่น้อง สมาชิกในครอบครัว รวมทั้งได้รับกำลังใจและโอกาสในการฝึกงานต่อจนสำเร็จการศึกษาจากโรงเรียน

3.1.1.1 ได้รับกำลังใจจากครอบครัว พบว่ามารดาวัยรุ่นได้รับกำลังใจจากมารดาและสามี รวมถึงเพื่อนๆ และครูอาจารย์ ได้รับการดูแลเอาใจใส่ ไม่ถูกตำหนิ กล่าวโทษในข้อผิดพลาด และได้รับการให้อภัยจากครอบครัว ทำให้มารดาวัยรุ่นรู้สึกมีคุณค่า ได้รับการยอมรับ และมีกำลังใจในการดูแลตนเองและดูแลครุฑ “ตั้งแต่หนูท้องปั๊บ แม่หนูแบบ ไม่เคยพุดเหน็บแนมหรืออะไรแบบ เขาเรียกว่าอะไรอะ คือไม่เคยพุดบั่นทอนจิตใจ มีแต่ถามว่ากินไรยังลูก กินอันนี้ไหมลูก กินอันนี้ดีรู้ไหม เนี่ยตอนแม่ท้องแกก็กินอันนี้ คือทุกอย่างมันคนละม้วนกับที่หนูคิดเอาไว้อะพี่ มันเลยทำให้หนูแอบปี้กับการท้อง” (แอปเปิ้ล) / “ก็คือมีความอุ่นใจ ที่แบบอย่างน้อยเราก็ได้บอก มีคนให้คำปรึกษาได้ มันก็ไม่ได้รู้สึกโดดเดี่ยวขนาดนั้น อย่างน้อยก็คือถ้าเรามีปัญหาถูกเขินก็ยังจะมีคนที่รู้” (ชมพู) / “ตอนแรกมันก็มีท้อบ้าง หรือว่าเราจะไปปีหน้าเอา เพราะตอนนี้มันก็น่าจะไม่ไหว แต่ว่าเขาให้กำลังใจเรานะคะ แล้วให้เราไปฝึกงานต่อ ถึงแบบว่าไหวไม่ไหวเขาก็จะช่วยเราจนจบ” (มะปราง)

3.1.2 การได้รับการสนับสนุนด้านข้อมูลข่าวสาร หมายถึง การที่มารดาวัยรุ่นได้รับคำแนะนำเรื่องการดูแลตนเองจากบุคคลใกล้ชิด ได้แก่ มารดา ยาย และพี่สาว และได้รับคำแนะนำจากผู้มีประสบการณ์คล้ายคลึงกัน ช่วยให้มารดาวัยรุ่นมีความเชื่อมั่นในศักยภาพของตนเองมากยิ่งขึ้น

3.1.2.1 ได้รับคำแนะนำจากครอบครัวและผู้ที่มีประสบการณ์ คือการที่มารดาวัยรุ่นครรภ์แรกได้รับคำแนะนำในการดูแลตนเองจากบุคคลใกล้ชิด มารดา ครอบครัว และผู้ที่มีประสบการณ์คล้ายคลึงกัน รวมถึงได้รับคำแนะนำจากบุคคลใกล้ชิด เพื่อนร่วมงาน ทำให้มารดาวัยรุ่นเกิดความมั่นใจ และมีแนวทางในการปฏิบัติตาม ทำให้มารดาวัยรุ่นมีความพร้อมในการดูแลตนเองและดูแลครรภ์ “เขาก็ก่อนที่เขาก็ก่อนแนะนำเรื่องการบำรุง การกิน แล้วก็เรื่องการเตรียมคลอดช่วงก่อนคลอด หนูก็เก็บทุกคำแนะนำมาทำอย่างที่เขาบอกอะไรแบบนี้ก็พยายามทำ บำรุงนู่นนี่นั่น พยายามเตรียมจัดของเองอะไรอย่างนี้อะคะ ทำให้รู้สึกง่ายขึ้น รู้สึกว่ามันก็ไม่ค่อยยุ่งยากอะไรมาก” (ส้มโอ) และได้รับความรู้จากระบบสุขภาพ การที่มารดาวัยรุ่นที่ตัดสินใจเข้ารับบริการฝากครรภ์ในระบบสุขภาพ มีโอกาสได้รับข้อมูลข่าวสารหรือข้อมูลความรู้เชิงวิชาการที่มารดาวัยรุ่นได้รับจากการเข้าสู่ระบบสุขภาพ การฝากครรภ์ตามระบบ ความรู้เกี่ยวกับการดูแลครรภ์ การดูแลตนเอง และการปฏิบัติตัวขณะตั้งครรภ์ “อ้อ แล้วมันมีช่วงนึงก่อนคลอด เขาจะให้อบรมคุณแม่่มือใหม่ หนูอบรมทุกครั้งเลย รพ. มีอบรมอะไรฟรี หนูไปนั่งอบรมตลอดเลย ต่อให้กลับบ้านเย็นแค่นั้น หนูก็ไปนั่งอบรมอยู่อย่างนั้นอะ” (แอปเปิ้ล)

3.1.3 การได้รับการสนับสนุนด้านเศรษฐกิจ นับว่าเป็นปัจจัยที่มีความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง เนื่องจากมารดาวัยรุ่น ยังไม่ได้อยู่ในวัยของการประกอบอาชีพ และยังไม่มีรายได้ที่แน่นอน อยู่ในภาวะพึ่งพิงบุคคลอื่น เมื่อตั้งครรภ์ และกำลังจะมีบุตร ซึ่งมีค่าใช้จ่ายเพิ่มมากขึ้น จากการดูแลตนเอง และดูแลบุตรที่จะคลอดออกมา มีผลอย่างมากที่จะช่วยให้มารดาวัยรุ่นสามารถทำหน้าที่มารดาได้อย่างสมบูรณ์

3.1.3.1 ได้รับการสนับสนุนด้านเศรษฐกิจให้เข้าสู่ระบบบริการสุขภาพ ผลการศึกษาพบว่า มารดาวัยรุ่นครรภ์แรกได้รับการสนับสนุนด้านเศรษฐกิจจากบุคคลใกล้ชิด ทำให้มารดาวัยรุ่นครรภ์แรกมีโอกาสเข้าถึงบริการทางการแพทย์ในขณะที่ตั้งครรภ์ ได้รับการเอาใจใส่ดูแล รวมทั้งได้รับข้อมูลความรู้ข่าวสารที่เป็นประโยชน์ในการดูแลตนเอง และดูแลบุตรในครรภ์ “ช่วงแรกก็มีพี่สาวพี่สาวก็คอย support เรื่องโรงพยาบาล เรื่องอุปกรณ์การใช้ของเด็กเกี่ยวกับของใช้เด็กทุกอย่างคะแต่ส่วนค่าพยาบาลเขาก็ให้เราออกเองแต่เขาก็ช่วยอยู่ครั้งนึงประมาณนี้คะ” (ส้มโอ)

3.1.3.2 ได้รับการสนับสนุนด้านเศรษฐกิจจากครอบครัว มารดาวัยรุ่นครรภ์แรกได้รับการสนับสนุนด้านเศรษฐกิจ สิ่งของ เงินทอง จากครอบครัวตนเองและครอบครัวสามี จากมารดา จากยาย และบุคคลใกล้ชิด เนื่องจากรายจ่ายเกี่ยวกับการดูแลตนเองขณะที่ตั้งครรภ์ และค่าใช้จ่ายในการดูแลบุตรหลังคลอด ซึ่งการได้รับการช่วยเหลือด้านเศรษฐกิจ มีส่วนช่วยลดความเครียด ความวิตกกังวลของมารดาวัยรุ่น ทำให้มารดาวัยรุ่นสามารถปฏิบัติบทบาทได้อย่างเต็มที่ “เดือนแรกหนูยังไปทำงานไม่ได้ ทุกอย่างมันจะมีของรับขวัญหลาน นั่นแหละมีเยอะมากเลย คนนั้นรับขวัญมา บ้านนั้นรับขวัญมา แม่มา ตามา ยายมา คือของมันเยอะมาก จากครอบครัวทั้ง 2 ฝั่ง” (แอปเปิ้ล)

3.2 ปัญหา/อุปสรรคต่อการแสดงความรักใคร่ผูกพันของมารดาวัยรุ่นครรภ์แรกต่อบุตร หมายถึงปัจจัยที่เป็นปัญหาและอุปสรรคขัดขวางต่อการแสดงความรักใคร่ผูกพันของมารดาวัยรุ่นครรภ์แรกต่อบุตร ซึ่งมารดาวัยรุ่นเผชิญปัญหาที่ก่อให้เกิดอุปสรรคตั้งแต่ในขณะที่ตั้งครรภ์ จนถึงช่วงหลังคลอด และการดูแลบุตร

3.2.1 ไม่ได้รับการสนับสนุนจากครอบครัว ทำให้มารดาวัยรุ่นเกิดความรู้สึกน้อยใจ ขาดที่พึ่งพิงทางใจ ไม่มีบุคคลให้คำแนะนำและให้ความช่วยเหลือทั้งต่อมารดาวัยรุ่นและต่อบุตรของมารดาวัยรุ่น นับเป็นอุปสรรคต่อการแสดงความรักใคร่ผูกพันของมารดาวัยรุ่นต่อบุตร เนื่องจากมารดาวัยรุ่นต้องดูแลตนเอง ดูแลครรภ์ และดูแลบุตรด้วยตนเองเพียงลำพัง เกิดภาวะทางจิตใจและร่างกาย ไม่มีผู้ช่วยเหลือแบ่งเบา อาจเกิดความเครียด ความรู้สึกในทางลบต่อการแสดงบทบาทการเป็นมารดา และการเลี้ยงดูบุตร “ก็การดูแลตัวเองนี่แหละคะ เพราะหลังจากที่หนูกลับมาจากบ้านอาแล้ว หนูก็กลับมาอยู่บ้านตัวเอง พอทุกคนเริ่มใจเย็น

ลง แต่เราก็อยู่เหมือนไม่มีใคร ต้องพึ่งพาตัวเอง ขับรถไปหาหมอเองตลอด ไม่มีใครใส่ใจ ยังเป็นวัยรุ่นด้วยอะคะ พ่อก็ไม่สนใจ ก็น้อยใจ ก็ต้องขับรถมอเตอร์ไซด์ขับไปหาหมอเองตลอด จนคลอดแล้วก็ต้องไปเอง กลางคืนต้องหาข้าวกินเอง มันลำบากตรงที่ไม่มีใครนี่แหละคะ” (เซอร์) / “ที่บ้านคือไม่โอเค ไม่ยินดี ไม่อะไรเลยตอนนั้น ที่บ้านเป็นคนหาบ้านพักๆ ให้ แล้วก็ให้มาเพื่อคลอดแล้วก็ยกให้สถานสงเคราะห์ไปเลย” (ชมพู่)

3.2.2 ต้องหารายได้ ไม่ได้ดูแลบุตรด้วยตัวเอง คือการที่มารดาวัยรุ่นต้องประกอบอาชีพเพื่อหารายได้ ปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจ ซึ่งมีความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง มารดาวัยรุ่นครั้งแรกผู้ให้ข้อมูลทั้งหมด มีความต้องการที่จะเลี้ยงดูบุตรด้วยตนเอง แต่เนื่องจากบางรายมีปัญหาเศรษฐกิจ มีความจำเป็นต้องประกอบอาชีพเพื่อหารายได้มาเป็นค่าใช้จ่ายในการดูแลบุตร จึงทำให้ตนเองไม่สามารถดูแลบุตรด้วยตนเองได้ตามความตั้งใจ มีความจำเป็นต้องฝากให้ผู้อื่นเป็นผู้เลี้ยงดูบุตรแทนตนเอง “เพราะว่าเราต้องทำงาน เราก็แบบ ถ้าออกมาจากที่ทำงานมันก็เหมือนแบบว่า มันก็จะไม่พอใช้ใจ เพราะว่าลูกเราก็โตขึ้นทุกวัน” (กล้วย) รวมทั้งการขาดผู้ช่วยเหลือดูแลบุตร มารดาวัยรุ่นที่ต้องเลี้ยงดูบุตรด้วยตนเอง และทำงานควบคู่กันไปด้วย มีผลให้เกิดความรู้สึกเหนื่อยล้า เนื่องจากไม่มีผู้ช่วยเหลือเลี้ยงดูบุตร ส่งผลต่อสุขภาพอนามัยของมารดาวัยรุ่น และการจัดสรรเวลาในการดูแลบุตร เป็นอุปสรรคต่อการแสดงความรักใคร่ผูกพันของมารดาวัยรุ่นต่อบุตร อาจทำให้การดูแล และการตอบสนองความต้องการของบุตร ไม่สามารถทำได้เต็มที่ “ตอนนั้นเหนื่อยสุดๆ เลยคะมันเหนื่อยมากเราก็เคยเลี้ยงหลานมานะคะ แต่เราก็เรียนแค่ไม่เท่าไรแค่นั้นเราก็รู้สึกว่าเหนื่อย พอเรามาเลี้ยงเอง 24 ชั่วโมง เราารู้สึกว่ามันเหนื่อยมาก เหนื่อยจนมันแบบอธิบายไม่ถูกประมาณนี้นะคะ แล้วยังเราทำงานแล้วต้องกลับมาเลี้ยงลูกคือแบบยิ่งเหนื่อยมากเลย” (ส้มโอ)

สรุปและอภิปรายผล

ผลการวิจัยพบว่าความรักใคร่ผูกพันระหว่างมารดาวัยรุ่นครั้งแรกต่อบุตร ประกอบไปด้วย 2 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) ด้านความรู้สึกของมารดาวัยรุ่นครั้งแรกต่อบุตร 2) พฤติกรรมรักใคร่ผูกพันของมารดาวัยรุ่นครั้งแรกต่อบุตร ซึ่งผลการวิจัยพบว่าในส่วนของความรู้สึกของมารดาวัยรุ่นครั้งแรก เป็นความรู้สึกทั้งในด้านบวก ความรู้สึกในด้านบวก คือความรู้สึกยินดีและภูมิใจที่มีบุตร ไม่เสียใจที่ตั้งครรภ์ รู้สึกเชื่อมั่นในตนเองว่าสามารถผ่านพ้นปัญหา รู้สึกรักและผูกพันเมื่อได้เห็นหน้าบุตร รู้สึกมีความสุขที่ได้เลี้ยงดูลูกด้วยตนเอง และเชื่อมั่นว่าตนเองสามารถดูแลบุตรได้ดีที่สุด ซึ่งความรู้สึกรักในด้านบวกที่มารดาวัยรุ่นมีต่อบุตรของตนเองถึงแม้ว่าจะมีความรู้สึกขัดแย้ง และสับสนเกี่ยวกับการตั้งครรภ์ในภาวะที่ไม่พร้อมนี้ สอดคล้องกับงานวิจัยในต่างประเทศ ที่พบว่ามารดาวัยรุ่นบางส่วนมีความรู้สึกภาคภูมิใจหลังจากคลอดบุตร และการสัมผัสทารกหลังคลอดนั้นเป็นความรู้สึกที่มีความพิเศษ (David, Dyk, & Ashipala, 2017) และมารดาวัยรุ่นมีความรู้สึกเป็นอิสระ มีความมั่นใจและภูมิใจในตัวเอง มีความรู้สึกเป็นเจ้าของบุตรของตนเอง และมีความรู้สึกในด้านบวกต่อการตั้งครรภ์ (Moridi & Aminshokravi, 2018) และถึงแม้มารดาวัยรุ่นจะมีช่วงเวลาที่ยากลำบากในการใช้ชีวิต มีความรู้สึกในแง่ลบที่เกิดขึ้นจากภายในตนเอง บุคคลแวดล้อมรวมทั้งสภาพแวดล้อม แต่ความรู้สึกเหล่านี้จะบรรเทาลง เมื่อมารดาวัยรุ่นได้เห็นหน้าบุตรของตนเอง (Chemutai, Nteziyaremye & Wandabwa, 2020) ในขณะเดียวกัน ก็พบว่ามารดาวัยรุ่นครั้งแรกก็มีความรู้สึกในด้านลบต่อการตั้งครรภ์ ได้แก่ ความรู้สึกกังวลต่อชีวิตการศึกษา รู้สึกเสียดายชีวิตวัยรุ่น รู้สึกผิดต่อครอบครัว รู้สึกเครียดและกังวลที่ต้องปิดบังเรื่องการตั้งครรภ์ รู้สึกกว่าตัวเองจะเป็นแม่ที่ไม่ดี สอดคล้องกับงานวิจัยในต่างประเทศ ที่ได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับบริบทของการตั้งครรภ์ในวัยรุ่น พบว่าการเป็นมารดาวัยรุ่นทำให้ต้องเผชิญกับปัญหาทางเศรษฐกิจ มีความกังวลต่อชีวิตการศึกษา มีความยากลำบากในการกลับไปเรียนและต้องเผชิญกับการตีตราทางสังคม

(Govender, Naidoo & Taylor, 2020) นอกจากนี้ยังพบว่ามารดาวัยรุ่นมีความกังวลต่ออนาคตของตนเอง หลังจากตั้งครรภ์ เช่น กังวลเกี่ยวกับอนาคตของบุตร กลัวการให้กำเนิดบุตร กลัวคนในครอบครัวและคนรอบข้างผิดหวัง เพราะเป็นการตั้งครรภ์ที่ไม่พร้อม มารดาวัยรุ่นจึงมีความรู้สึกเครียด กังวลเรื่องที่จะเกิดกับตนเอง และกังวลเกี่ยวกับชีวิตของตนเองที่ต้องเปลี่ยนแปลงไป เช่นต้องหยุดเรียน (Galabo & Gempes, 2017) ซึ่งมารดาวัยรุ่นมีความรู้สึกเสียตายเป็นชีวิตวัยรุ่น และช่วงเวลาในโรงเรียนของตัวเอง รวมไปถึงเสียตายเป็นที่ตั้งครรภ์ในช่วงวัยรุ่น ซึ่งความรู้สึกเสียตายนี้อาจมีมากขึ้น เมื่อมารดาวัยรุ่นได้รับการสนับสนุนทางสังคมที่ไม่เพียงพอ (Copeland, 2017)

ในส่วนของพฤติกรรมรักใคร่ผูกพันของมารดาวัยรุ่นครรภ์แรกต่อบุตร ผลการวิจัยพบว่า มารดาวัยรุ่นครรภ์แรกมีการแสดงพฤติกรรมดูแลและให้การตอบสนองต่อบุตร ด้วยการดูแลบุตรอย่างใกล้ชิด การเลี้ยงดูบุตรด้วยนมตนเอง ดูแลกิจวัตรประจำวันของบุตรด้วยตนเอง รวมถึงการสร้างความรู้สึกรับประกันความปลอดภัยให้แก่บุตร และการแสวงหาความรู้เกี่ยวกับการดูแลบุตร สอดคล้องกับงานวิจัยของวารุณีและคณะ (Ketin et al, 2016) ที่ได้ศึกษาการรับรู้สุขภาพและพัฒนาการทารกในมุมมองของมารดาวัยรุ่นครรภ์แรก ได้แก่ การรับรู้ความหมายของสุขภาพและพัฒนาการของทารก สิ่งที่เกี่ยวข้องต่อพัฒนาการของทารก และพฤติกรรมดูแลทารก ซึ่งพบว่าพฤติกรรมดูแลทารกคือการที่มารดาวัยรุ่นครรภ์แรกตระหนักว่า การให้การดูแลบุตรต้องเน้นที่การตอบสนองทางด้านร่างกาย ประกอบไปด้วย การอาบน้ำ การป้อนนม และการดูแลเมื่อเจ็บป่วย และการดูแลบุตรอย่างใกล้ชิดป้องกันอันตรายหรืออุบัติเหตุที่อาจเกิดกับบุตรได้ สอดคล้องกับงานวิจัยของ Nuampa และคณะ ที่ได้ทำการศึกษาว่ามารดาวัยรุ่นบางส่วนนั้นคิดว่าพฤติกรรมการให้นมบุตรด้วยตนเองนั้นจะช่วยเสริมสร้างความผูกพันระหว่างบุตรและตนเองได้ จะเห็นได้จากที่เด็กเลือกที่จะไปอยู่กับยายมากกว่าอยู่กับตนเอง เนื่องจากมารดาวัยรุ่นหยุดให้นมบุตรด้วยตนเองตั้งแต่ 1 เดือนแรก (Nuampa, Chanprapaph, Tilokskulchai & Sudphet, 2020)

นอกจากนี้การศึกษาในครั้งนี้พบว่าความรักใคร่ผูกพันของมารดาวัยรุ่นครรภ์แรกต่อบุตร ยังมีความเกี่ยวข้องกับปัจจัยสนับสนุน ได้แก่ การได้รับการสนับสนุนทางสังคม การได้รับการสนับสนุนด้านอารมณ์จิตใจ ด้านเศรษฐกิจ ด้านข้อมูลข่าวสาร มีผลต่ออารมณ์จิตใจ และเป็นแรงสนับสนุนให้มารดาวัยรุ่นสามารถแสดงความรักใคร่ผูกพันต่อบุตรได้อย่างเต็มที่และมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับงานวิจัยในต่างประเทศที่ได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับการเสริมสร้างการเห็นคุณค่าของตนเองในมารดาวัยรุ่น ซึ่งผลของการวิจัยระบุว่ามารดาวัยรุ่นมีความจำเป็นต้องได้รับการสนับสนุนในด้านต่างๆ เพื่อสร้างความมั่นใจและเห็นคุณค่าในตนเอง (Kim & Manion, 2019) และยังพบว่า การได้รับการสนับสนุนจากครอบครัวและสามีมีส่วนช่วยในการส่งเสริมการเลี้ยงดูในเชิงบวกและลดความเครียดจากการเลี้ยงดูบุตรของมารดาวัยรุ่นได้ (Lee, Edwards, & Hans, 2019) การสนับสนุนทางสังคมจากครอบครัว เป็นแหล่งสนับสนุนหลักของกลุ่มมารดาวัยรุ่นในด้านเศรษฐกิจ การสื่อสารในครอบครัวซึ่งเป็นการสื่อสารในทางบวกจะมีส่วนช่วยในการสนับสนุนด้านอารมณ์จิตใจให้แก่มารดาวัยรุ่น (Campbell & Hart, 2019) ในขณะที่ปัญหาและอุปสรรคต่อการแสดงความรักใคร่ผูกพันของมารดาวัยรุ่นต่อบุตร ได้แก่ มารดาวัยรุ่นที่ยังรู้สึกว่าจะยังไม่พร้อมที่จะเป็นแม่ เนื่องจากขาดประสบการณ์ เด็กเกินไปและปิดบังไม่กล้าเปิดเผยเรื่องของตนเองตั้งครรภ์ ไม่กล้าเข้าสู่ระบบบริการสุขภาพ (Moridi & Aminshokravi, 2018) และการถูกครอบครัวปฏิเสธเมื่อทราบว่าตั้งครรภ์จนทำให้มารดาวัยรุ่นเกิดความกังวลต่อพฤติกรรมและการแสดงออกที่ไม่ให้การสนับสนุนของครอบครัวและคนรอบข้าง (Chemutai et al., 2020)

จากการอภิปรายผลข้างต้น สะท้อนให้เห็นว่าการตั้งครรภ์ในวัยรุ่น แม้เป็นการตั้งครรภ์ในภาวะที่ยังขาดความพร้อมในด้านต่างๆ ทำให้มารดาวัยรุ่นเกิดความรู้สึกทั้งในทางลบและทางบวกต่อการตั้งครรภ์ และต่อบุตร แต่ทั้งนี้พบว่าการแสดงพฤติกรรมรักใคร่ผูกพันระหว่างมารดาวัยรุ่นและบุตรยังเป็นไปในทิศทางที่

เหมาะสม ทั้งนี้เนื่องมาจากการได้รับการสนับสนุนทางสังคมจากบุคคลใกล้ชิด จากครอบครัว ทำให้มารดา วัยรุ่นมีกำลังใจ และมีความรู้ที่จะแสดงพฤติกรรมรักใคร่ผูกพันต่อบุตรได้อย่างเหมาะสม และผลการศึกษา ยังพบว่า มารดาวัยรุ่นที่ไม่ได้รับการสนับสนุนทางสังคมในด้านต่างๆ นับเป็นปัญหาและอุปสรรคของการแสดง ความรักใคร่ผูกพันที่มารดาวัยรุ่นมีต่อบุตร อาทิ ปัญหาเศรษฐกิจ ทำให้มารดาวัยรุ่นจำเป็นต้องเลือกการ ประกอบอาชีพเพื่อหารายได้ในการเลี้ยงดูตนเองและเลี้ยงดูบุตร ทำให้มารดาวัยรุ่นไม่มีโอกาสในการดูแลบุตร และขาดโอกาสในการแสดงพฤติกรรมรักใคร่ผูกพันต่อบุตรเท่าที่ควร

ข้อเสนอแนะ

การผลการวิจัยไปประยุกต์ใช้

1. จากการศึกษาพบว่ามารดาวัยรุ่นครั้งแรกมีความรักใคร่ผูกพันต่อบุตร แต่ยังพบว่ามีความรู้สึกในด้านลบ ความวิตกกังวลเกี่ยวกับอนาคต และความรู้สึกผิดต่อครอบครัว ดังนั้นการให้ความช่วยเหลือแก่มารดา วัยรุ่นครั้งแรก ควรกระทำตั้งแต่เริ่มแรก ด้วยการให้คำปรึกษา การให้การสนับสนุนด้านอารมณ์จิตใจและ ข้อมูลข่าวสาร เพื่อให้มารดาวัยรุ่นครั้งแรกเกิดความรู้สึกมั่นคงในตนเอง และเกิดความเชื่อมั่นในศักยภาพ ของตนเองในการแสดงบทบาทการเป็นมารดา

2. ผลการศึกษาพบว่า มารดาวัยรุ่นมีความรู้สึกในเชิงบวกต่อการตั้งครรภ์ ความรู้สึกยินดี ความรู้สึกรัก และผูกพันเมื่อได้เห็นหน้าบุตรของตน ดังนั้นการสนับสนุนและพัฒนาความรักใคร่ผูกพันให้แก่มารดาวัยรุ่นจึง เป็นสิ่งที่มีความจำเป็น เนื่องจากความรู้สึกพื้นฐานที่เป็นความรู้สึกเชิงบวกของมารดาวัยรุ่นต่อบุตร การได้รับการ สนับสนุนส่งเสริมให้เกิดพฤติกรรมแสดงออกที่เป็นการสร้างความรักใคร่ผูกพัน การให้ความรู้เกี่ยวกับ ความสำคัญของการพัฒนาความรักใคร่ผูกพัน จึงมีความจำเป็น และสามารถเป็นปัจจัยป้องกันการเลี้ยงดูบุตร ที่ไม่เหมาะสม การปล่อยปละละเลย และการทอดทิ้งบุตรของมารดาวัยรุ่นได้

การวิจัยในอนาคต

การศึกษาในครั้งนี้ทำการเก็บข้อมูลจากมารดาวัยรุ่นที่ตัดสินใจตั้งครรภ์ต่อ และมีประสบการณ์การ ดูแลบุตรด้วยตนเอง จึงสามารถบอกเล่าประสบการณ์การให้การดูแลบุตรของตนได้ ในอนาคตควรมีการศึกษา ในกลุ่มตัวอย่างที่เป็นมารดาวัยรุ่นที่เคยตัดสินใจยุติการตั้งครรภ์ แต่ไม่ได้ทำ/ไม่สามารถทำได้ และยังคงต้อง ดูแลบุตรต่อด้วยตนเอง เพื่อศึกษามุมมองความรักใคร่ผูกพันในกลุ่มมารดาวัยรุ่นที่ปฏิเสธการตั้งครรภ์ต่อ ซึ่ง การศึกษาในกลุ่มที่มีความเปราะบาง อาจนำมาซึ่งองค์ความรู้ในการพัฒนาเครื่องมือเพื่อให้ความช่วยเหลือแก่ กลุ่มเป้าหมายต่อไปได้

เอกสารอ้างอิง

- Bowlby J. (1969). *Attachment and Loss*. New York: Basic Books.
- Campbell, K. & Hart, C. (2019). Presenting the Good Mother: Experiences of Canadian Adolescent Mothers Living in Rural Communities, *The Qualitative Report*, 24(7). 1681-1702.
- Copeland, R. J. (2017). Experiences of Adolescent Mothers in Costa Rica and the Role of Parental Support. *Journal of Family Social Work*, 20(5). 416-432.
- David, S. A., Dyk, A. V., & Ashipala, D. O. (2017). Experiences of Young Adolescent Mothers Regarding adolescent Motherhood in Oshana Region. *Journal of Nursing Education and Practice*, 7(12). 39.
- Galabo, N.R. & Gempes, G.P. (2017). Teenage Pregnancy in Secondary Schools: A Multiple Case Study. *International Journal of Sciences: Basic and Applied Research*, 36(2). 145-170.
- Govender, D., Naidoo, S. & Taylor, M. (2020). “I Have to Provide for Another Life Emotionally, Physically and Financially”: Understanding Pregnancy, Motherhood and the Future Aspirations of Adolescent Mothers in KwaZulu-Natal South, Africa. *BMC Pregnancy Childbirth*, 20(1). Article 620.
- House, J. S. (1981). *Work, Stress and Social Support*. Reading Mass: Addison-Wesley.
- Ketin, V. et al. (2016). Kānrprū sukkhaphāp læ phatthanākān thārok nai mummōng khōng māndā wairun khan rǣk [Perceived Health and Infant Development Among First Time Teenage Mothers]. *Nursing Journal of the Ministry of Public Health*, 26(1). 176-187.
- Kim, L. M. & Manion, A. B. (2019). Improving Self-Esteem and Building Self-Confidence in Adolescent Mothers: Implementation of Self-Efficacy– Focused Activity Sessions. *Journal of Psychosocial Nursing and Mental Health Services*, 57(8). 11-15.
- Lee, H. Y., Edwards, R. C., & Hans, S. L. (2019). Young First-Time Mothers’ Parenting of Infants: The Role of Depression and Social Support. *Maternal and Child Health Journal*, 24(5). 575-586.
- Moridi, M & Aminshokravi, F. (2018). “Ambivalence Perception” the Consequence of Exposure to Pregnancy in Iranian Adolescent Women: A Qualitative Study. *Journal of Reproduction & Infertility*, 19(3). 157-166.
- Nielsen, L. (1991). *Adolescence: A Contemporary View*. Fort Worth: Holt, Rinehart and Winston.
- Nuampa, S., Chanprapaph, P., Tilokskulchai, F., & Sudphet, M. (2020). Breastfeeding challenges among Thai adolescent mothers: hidden Breastfeeding discontinuation experiences. *Journal of Health Research*, 32(1).
- Patklai, M. (2016). Prasopkān kān tang khan læ kānliāngdū but khōng wairun nai khē̄ phūnthī ‘amphōē kānchana dit chāngwat surāthānī [Experiences of Pregnancy and Parenting of

- Adolescents in Kanchanadit District, Surat Thani Province]. (Master of arts thesis, Graduate school Suratthani Rajabhat University).
- Rukamnuykit, P. et al. (2013). *A Teenage Mother: Situation and Adolescence in Thai Society. Survey and Study for Me, Beware and Social Warning Project, Round 1*. Retrieved from http://www.cps.chula.ac.th/newcps/research_detail.php?id=64.
- Tiyataithada, C. (2012). Phon khōng prōkrēm sukkhasuksā doī kānprayukchai thritsadi rēng chūngchai phūā pōngkan rōk ruām kap rēng sanapsanun thāng sangkhom phūā kān pōngkan phruttkam siāng thāng phēt læ kān pōngkan kān tang khan kōn wai ‘an khūan khōng nakriān chan prathomsuksā pī thī hā nai rōngriān hēng nung ‘ā phōepi māi chāngwat Nakhōn Rāchasiāma [Effect of Health Education Program by Applying Protection Motivation Theory and Social Support for Sex Risk Behavior and Teenage Pregnancy Prevention among the Fifth Grade Student]. *Srinagarind Medical Journal*, 28(2). 146-154.
- Chemutai, V. Nteziyaremye, J., & Wandabwa, G. J. (2020). Lived Experiences of Adolescent Mothers Attending Mbale Regiona Referral Hospital: A Phenomenological Study. *Obstetrics and Gynecology International*, 2020. 1-11.